

OBOWIĄZEK ALIMENTACYJNY

rodziców wobec dzieci,
między małżonkami oraz wobec krewnych

Ministerstwo
Sprawiedliwości

KATOWICE
dla odmiany

Spis treści

Spis treści.....	2
1. Wstęp	3
2. Obowiązek alimentacyjny	3
Kolejność obciążenia obowiązkiem alimentacyjnym.....	3
Dziadkowie	4
Rodzeństwo.....	5
Małżonkowie / Byli małżonkowie.....	5
Inni członkowie rodziny	6
3. Przesłanki zasądzenia alimentów	7
Uzyskanie alimentów	8
Jak obliczyć realne koszty utrzymania i wychowania dziecka i udowodnić ich wysokość przed sądem?.....	9
Podwyższenie alimentów	10
Obniżenie alimentów - przesłanki	11
Wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego.....	13
4. Sankcje za uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego	14

1. Wstęp

Obowiązek alimentacyjny w świadomości większości społeczeństwa kojarzy się głównie z obowiązkiem rodziców dołożenia na utrzymanie dzieci. Wiadomo też, że po rozwodzie jeden z małżonków może żądać pomocy materialnej od drugiego małżonka. Należy jednak zdać sobie sprawę, że alimentacja dotyczy szeregu osób, przy czym nie zawsze muszą to być krewni z najbliższej rodziny. Obowiązkiem płacenia alimentów mogą zostać obciążone dzieci, rodzeństwo, dziadkowie oraz inni dalsi krewni, a także osoby niepołączone „wiązami krwi”, jak na przykład ojczym, macocha czy przyrodnie rodzeństwo.

Od kogo i w jakiej sytuacji można więc ubiegać się o alimenty? Jak się o nie wnosi? Co w sytuacji, gdy mimo orzeczonych alimentów osoba nie wywiązuje się ze swojego obowiązku i ich nie płaci? Na te wszystkie pytania odpowiedzi znajdują Państwo w poradniku.

2. Obowiązek alimentacyjny

Każdego rodzica obciąża obowiązek alimentacyjny względem dziecka tj. obowiązek dostarczania dziecku środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania. Przez obowiązek alimentacyjny rozumie się nie tylko świadczenia pieniężne na rzecz dziecka, ale również szeroko rozumiane wychowanie i opiekę nad dzieckiem.

Kolejność obciążenia obowiązkiem alimentacyjnym

Obowiązek alimentacyjny występuje:

- 1) pomiędzy obecnymi i byłymi małżonkami;
- 2) między krewnymi:

- a) krewni w linii prostej – dzieci, rodzice, wnuki i dziadkowie
np. alimenty od rodzica na dziecko lub od dziadków dla wnuka, alimenty od dziecka dla rodzica;
 - b) krewni w linii bocznej – rodzeństwo np. alimenty od brata na siostrę;
- 3) między przysposobionym a przysposabiającym np. alimenty od przysposabiającego na przysposobione dziecko.

W pierwszej kolejności do łożenia na rzecz dzieci zobowiązani są rodzice, jeśli jednak z jakiś powodów nie mogą tego uczynić, alimentami mogą zostać obciążeni **dziadkowie** lub **dorośle rodzeństwo**. Konieczność zapłaty alimentów przez członków rodziny zobowiązanych w dalszej kolejności powstaje dopiero wtedy, gdy nie ma osoby zobowiązanej w bliższej kolejności (np. rodzice nie żyją lub żyją, a nie są w stanie z jakiś powodów uczynić zadość swemu obowiązkowi lub gdy uzyskanie od niej na czas potrzebnych dziecku środków utrzymania jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami).

Dziadkowie

Kiedy dziecko jest małoletnie i gdy rodzic nie jest w stanie spełnić swojego obowiązku to obowiązek alimentacyjny względem nich przechodzi z rodziców na ich dziadków. Zatem obowiązek alimentacyjny ciążyący na rodzicach przechodzi na dziadków przede wszystkim w przypadku śmierci rodzica.

Jeśli zaś rodzice dziecka żyją, to sąd każdorazowo szczegółowo bada, czy dziecko posiada usprawiedliwione, ale niezaspokojone potrzeby oraz czy i dlaczego rodzic nie jest w stanie w pełni ich zaspokoić.

A więc obowiązek ten może przejść na dziadków w sytuacji, gdy np. ojciec nie spełnia swojego obowiązku alimentacyjnego w ogóle, a matka spełnia tylko częściowo – wówczas ta niezaspokojona część przechodzi na dziadków.

Rodzeństwo

Alimenty od rodzeństwa można żądać wyłącznie w sytuacji, gdy uprawniony nie jest w stanie samodzielnie zaspokoić swoich podstawowych potrzeb np. w przypadku ciężkiej choroby lub podeszłego wieku. Co więcej kolejnym czynnikiem są możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego. Istnieje możliwość uchylenia się zobowiązanego od obowiązku alimentacyjnego w stosunku do rodzeństwa, jeżeli są one połączone z nadmiernym uszczerbkiem dla niego lub dla jego najbliższej rodziny.

Podkreślenia wymaga, że alimentacja, oprócz rodzeństwa, nie dotyczy innych krewnych w linii bocznej (cioteczno rodzeństwa, ciotek i siostrzeńców, albo stryjów i bratanków).

Małżonkowie / Byli małżonkowie

Rozwód nie oznacza zakończenia obowiązku wspierania (w tym finansowego) swojego byłego współmałżonka. Co więcej, obowiązek jednego małżonka do dostarczania środków utrzymania drugiemu małżonkowi po rozwiązaniu lub unieważnieniu małżeństwa albo po orzeczeniu separacji, wyprzedza nawet obowiązek alimentacyjny pozostałych krewnych tego małżonka.

Zazwyczaj alimenty pomiędzy były małżonkami kojarzą się z sytuacją jednostronnego orzeczenia o winie oraz tzw. pogorszenia stopy życiowej. Małżonek uznany za winnego rozpadu małżeństwa jest w gorszej sytuacji w sprawach alimentacyjnych. Jednak nawet rozwód za porozumieniem stron czy rozwód obustronną winą nie wyklucza obowiązku alimentacyjnego w uzasadnionych przypadkach.

Niejednokrotnie słyszymy o „niedostatku” jako warunku domagania się alimentów od byłego małżonka nawet w przypadku rozwodu bez orzekania o winie czy z jednoczesną winą obojga partnerów. Niedostatek to stan, w którym osoba wykorzystując w pełni własne siły i z własnych środków nie jest w stanie zaspokoić podstawowych potrzeb, jak np. mieszkanie czy jedzenie. Co ważne, sąd badając czy wskazana osoba znajduje się w stanie niedostatku nie odnosi się jedynie do minimum socjalnego, ale także bada dotychczasowy poziom życia ubiegającego się o alimenty. Zatem stan niedostatku może różnić się w różnych przypadkach.

Inni członkowie rodziny

Do grona „krewnych”, którzy mogą zostać obciążeni obowiązkiem alimentacyjnym, należy wliczyć także osoby związane stosunkiem przysposobienia, powinowatych (chodzi tu o ojczyma, macochę, pasierba oraz pasierbicę), jak również małżonków po rozwodzie, orzeczeniu separacji czy unieważnieniu małżeństwa.

W przypadku przysposobienia całkowitego i pełnego - zasady alimentacji przez rodzinę adopcyjną są takie same jak dla rodzin biologicznych, przy przysposobieniu niepełnym - rodzic adopcyjny

jest zobowiązany do alimentowania adoptowanego dziecka, ale jeśli nie może tego uczynić, to obowiązek ten spada na naturalną rodzinę dziecka.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy nie przewiduje możliwości powstania stosunku alimentacyjnego innego niż te wymienione w Kodeksie. Nawet jeżeli dane osoby wiążą bardzo bliskie relacje osobiste (np. konkubinat), żaden z partnerów nie ma zatem prawa wysuwać żądania alimentacyjnego wobec drugiego z nich.

Należy pamiętać, że obowiązek alimentacyjny ma charakter wzajemny. Oznacza to, że osoby związane danym stosunkiem pokrewieństwa mogą być jednocześnie uprawnione i zobowiązane do dostarczania alimentów w wypadku wystąpienia ustawowych przesłanek. A zatem zarówno dziecko ma prawo żądać płacenia alimentów przez rodzica, jak i rodzic może wyjść z takim roszczeniem wobec dziecka.

3. Przesłanki zasądzenia alimentów

Przy ustalaniu wysokości alimentów sąd bierze pod uwagę różnorodne okoliczności. Przede wszystkim sytuację majątkową rodzica zobowiązanego do alimentów, ale także osobiste starania w wychowaniu dziecka oraz uzasadnione potrzeby dziecka. Badając sytuację majątkową zobowiązanego sąd bierze pod uwagę jego dochody, ale i możliwości zarobkowe, sytuacja zdrowotna, osobista, konieczność utrzymania innych dzieci, itd. Potrzeby dziecka powinny być realne i w miarę możliwości udokumentowane oraz odpowiadać z jednej strony kosztom utrzymania

rówieśników, a z drugiej - sytuacji materialnej całej rodziny, ale także specjalnym potrzebom dziecka.

Uzyskanie alimentów

Alimenty można ustalić na drodze:

- polubownej:
 - w drodze umowy - ugody pomiędzy stronami;
 - w drodze ugody alimentacyjnej zawartej przed mediatorem zatwierdzonej przez sąd poprzez nadanie klauzuli wykonalności (ugoda zawarta ze skierowania sądu na mediację lub w wyniku zawarcia ugody alimentacyjnej po zgłoszeniu się do mediatora);

Alimenty można ustalić na drodze umowy - ugody pomiędzy stronami, jednak, jeśli obawiamy się, że nie będą one dobrowolnie płacone, tylko konieczne będzie ich dochodzenie na drogę egzekucji komorniczej, to musimy pamiętać, iż potrzebujemy wyroku sądowego lub ugody alimentacyjnej zawartej przed mediatorem zatwierdzonej przez sąd poprzez nadanie klauzuli wykonalności.

- sądowej:
 - pozew o alimenty lub pozew o alimenty z wnioskiem o zabezpieczenie powództwa;

Strona dochodząca roszczeń alimentacyjnych jest zwolniona od kosztów sądowych. Istnieje możliwość starania się o adwokata z urzędu na wniosek strony wraz z oświadczeniem. Możemy wnosić o zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych.

Jak obliczyć realne koszty utrzymania i wychowania dziecka i udowodnić ich wysokość przed sądem?

Ponieważ koszty te powinny być udokumentowane, warto zbierać paragony (najlepiej imienne), faktury i rachunki. Ważne jest także udokumentowanie dochodów oraz w przypadku starania się o alimenty od małżonka / byłego małżonka / innego członka rodziny udokumentowanie „niedostatku”.

W sprawie o alimenty ważne jest, aby wziąć pod uwagę realną sytuację finansową zobowiązanego i realne koszty utrzymania i dążyć do osiągnięcia kompromisu, który będzie satysfakcjonujący zarówno dla zobowiązanego, jak i dla uprawnionego.

Należy dokonać wyliczenia kosztów utrzymania biorąc pod uwagę wydatki na:

- gospodarstwo domowe tj. czynsz i opłaty za media za mieszkanie / dom w tym: prąd, gaz, woda, śmieci, internet, telewizja, abonament RTV, podatek od nieruchomości;
- żywienia i higiena oraz środki czystości, odzież, obuwie, inne;
- edukacja (szkoła/uczelnia);
- leczenie;
- ubezpieczenie;
- dojazdy / samochód;
- wydatki okolicznościowe: ferie zimowe i wakacje, wyjazdy weekendowe, rozrywka;
- inne wydatki osobiste np. hobby.

Pamiętajmy również o tym, że na wysokość alimentów nie wpływają świadczenia z opieki społecznej, świadczenia rodzinne, rodzicielskie świadczenie uzupełniające (tzw. kosiniakowe) i świadczenia wychowawcze (tzw. 500+, czy też RKO - rodzinny kapitał opiekuńczy).

Podwyższenie alimentów

O podwyższenie świadczeń alimentacyjnych można walczyć, jeśli od poprzedniego wyroku zmieniły się:

- usprawiedliwione potrzeby uprawnionego do alimentów (konieczne jest wykazanie zwiększenia się potrzeb uprawnionego z uwagi na upływ czasu od poprzedniego ustalenia wysokości obowiązku alimentacyjnego do chwili obecnej);
- możliwości zarobkowe bądź majątkowe zobowiązanego do alimentacji (konieczne jest wykazanie zwiększenia się możliwości zarobkowych zobowiązanego np. rodzica, gdyż dzieci mają prawo żyć na takiej samej stopie życiowej, co ich rodzice).

Podwyższenie alimentów będzie uzasadnione, jeśli rodzic przykładowo:

- dostał podwyżkę lub zmienił pracę na lepiej płatną;
- odziedziczył spadek, dostał darowiznę;
- wygrał na loterii;
- zakończył rehabilitację czy leczenie;
- obniżył koszty życia, np. spłacił kredyt.

Liczą się również jego możliwości i predyspozycje, nawet jeśli ich zobowiązany do alimentów nie wykorzystuje.

Istotna zmiana zajdzie w zakresie usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego dziecka np.:

- zacznie dojeżdżać do szkoły bo pójdzie na studia w innym mieście;
- zwiększą się koszty jego żywienia;
- będzie chciał rozwijać swoje pasje, uprawiać sport, uczyć się języka;
- zachoruje, ulegnie wypadkowi lub spotka go inna przykry sytuacja, która będzie wymagała nakładów finansowych na leczenie czy rehabilitację.

Obniżenie alimentów - przesłanki

Obniżenie alimentów może nastąpić np. w sytuacji zmniejszenia się potrzeb dziecka (np. sytuacja finansowa osoby otrzymującej świadczenie alimentacyjne poprawiła się) lub możliwości zarobkowo-majątkowych rodzica (możliwości zarobkowe osoby zobowiązanej do płacenia alimentów uległy pogorszeniu). Wystarczy, że zmiana nastąpiła w jednym z tych obszarów.

Przyczyną obniżenia alimentów może być w szczególności:

- uzyskanie przez dziecko majątku (np. w drodze darowizny lub spadku);
- otrzymanie przez uprawnionego (dziecko) stypendium lub podjęcie przez niego zatrudnienia (nie tylko na podstawie umowy o pracę);
- obniżenie się kosztów związanych z utrzymaniem dziecka (np. zaprzestanie korzystania z zajęć dodatkowych, rezygnację z pomocy opiekunki, zakończenie leczenia, rehabilitacji, terapii);

- zawarcie przez dziecko związku małżeńskiego;
- urodzenie się kolejnego dziecka rodzica zobowiązanego do alimentacji;
- wzrost wkładu rodzica w osobiste starania o utrzymanie i wychowanie dziecka (np. w wyniku częstszych kontaktów z małoletnim);
- długotrwałe leczenie zobowiązanego spowodowane wypadkiem lub chorobą (wzrost kosztów leczenia/rehabilitacji);
- utrata źródeł dochodu (lub ich zmniejszenie, w tym przejście na emeryturę).

W pozwie o obniżenie alimentów należy:

- dokładnie opisać sytuację majątkowo-zarobkową, w tym na czym konkretnie polega obniżenie możliwości zobowiązanego do realizacji świadczeń alimentacyjnych lub poprawa sytuacji uprawnionego;
- do pozwu warto dołączyć dokumenty, które potwierdzają fakty.

Trzeba pamiętać, że kryzys gospodarczy dotyka każdego w różnym stopniu, a od wykazania tego stopnia zależy to, czy pozew o obniżenie alimentów zostanie uwzględniony.

W celu zmiany wysokości świadczeń alimentacyjnych należy porównać stan istniejący w chwili orzekania o obowiązku alimentacyjnym ze stanem istniejącym w chwili orzekania o obniżeniu alimentów.

Wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego

Uchylenie obowiązku alimentacyjnego następuje wówczas, gdy uprawniony uzyskał zdolność do samodzielnego utrzymania się, np. w wyniku podjęcia zatrudnienia wystarczającego na pokrycie kosztów samodzielnego utrzymania.

Obowiązek alimentacyjny rodziców wobec dzieci co do zasady trwa do 18 roku życia, lub do ukończenia przez dziecko nauki w szkole publicznej w systemie dziennym, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia. Wyjątkiem jest świadczenie wobec dziecka niepełnosprawnego, które nie jest w stanie utrzymać się samodzielnie – tu obowiązek alimentacyjny nie wygasa dożywotnio.

Sąd Najwyższy potwierdził, że obowiązek alimentacyjny nie jest ograniczony żadnym sztywnym terminem i nie jest również związany ze stopniem wykształcenia oraz nie można wymagać, by po ukończeniu 18 roku życia dziecko pracowało osiągając dochody wystarczające na swoje utrzymanie.

Rodzice mogą uchylić się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka pełnoletniego, jeżeli są one połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się.

4. Sankcje za uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego

Za występki ten grozi **kara grzywny, ograniczenia wolności, a nawet pozbawienia wolności do 1 roku**. Jeżeli niealimentacja wiąże się z narażeniem osoby uprawnionej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, kara jest nawet surowsza i wynosi maksymalnie 2 lata pozbawienia wolności. Tych, którzy uchylają się mimo skazania ich wyrokiem, muszą liczyć się z tym, że mogą być skazani po raz kolejny i wówczas jako recydywiści poniosą surowszą odpowiedzialność (**recydywa sprawcy przestępstwa niealimentacji**).

Postępowanie przeciwko sprawcy przestępstwa nie alimentacji tj. zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa może przybrać formę pisemną lub ustną. Niealimentacja to przestępstwo opisane w art. 209 kodeksu karnego, polegające na uchylaniu się przez sprawcę od ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego. Do przestępstwa dochodzi, jeżeli łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosi co najmniej 3 miesiące.

Pod pojęciem uchylania się należy rozumieć złą wolę sprawcy, który pomimo posiadanych możliwości finansowych lub zarobkowych nie chce łożyć na utrzymanie uprawnionego. Zgodnie z decyzją sądu można trafić do zakładu karnego za uchylanie się od obowiązku płacenia alimentów zwłaszcza, jeśli sąd uzna, iż jest się w wieku produktywnym i powinno się pracować i regulować alimenty.

Oczywiście więzienie jest ostatecznością, dlatego wcześniej dłużnik może narazić się na takie konsekwencje, jak:

- utrata prawa jazdy;
- wpisanie na listę dłużników - Rejestr Uporczywych Dłużników Alimentacyjnych;
- zajęcie wynagrodzenia – $\frac{3}{5}$ wynagrodzenia z umowy o pracę, renty lub emerytury;
- egzekucja skarbową.

Jeżeli pokrzywdzonemu przyznano odpowiednie świadczenia rodzinne albo świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów np. przez **FUNDUSZ ALIMENTACYJNY**, ściganie przestępstwa odbywa się z urzędu. Świadczenie uprawnionemu zostanie wypłacone w takiej kwocie, w jakiej sąd przyznał alimenty, jednak nie może być ona większa niż 500 złotych miesięcznie. W ten sposób powstaje zadłużenie zobowiązanego wobec Funduszu Alimentacyjnego.

PUNKTY NIEODPŁATNEJ POMOCY PRAWNEJ PROWADZONE PRZEZ STOWARZYSZENIE "DOGMA"

- **Terenowy Punkt Pomocy Społecznej nr 3 MOPS** ul. Oblatów 24
- **Terenowy Punkt Pomocy Społecznej nr 5 MOPS** ul. Dębowa 16c
- **Terenowy Punkt Pomocy Społecznej nr 2 MOPS** ul. Warszawska 42
Porady są udzielane od poniedziałku do piątku od 16.00 do 20.00

PUNKTY NIEODPŁATNEGO PORADNICTWA OBYWATELSKIEGO PROWADZONE PRZEZ STOWARZYSZENIE "DOGMA"

- **Terenowy Punkt Pomocy Społecznej nr 9 MOPS** ul. Krakowska 138
- **Terenowy Punkt Pomocy Społecznej nr 8 MOPS** ul. Łętowskiego 6a
- **Zespół ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS** ul. Wojewódzka 23
Porady są udzielane od poniedziałku do piątku od 16.00 do 20.00

PUNKTY NIEODPŁATNEJ POMOCY PRAWNEJ I MEDIACJI

Miejska Izba Wytrzeźwień w Katowicach ul. Macieja 10

Poniedziałek - piątek 16.00 - 20.00

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach ul. Andrzeja 10

Poniedziałek - piątek 15.00 - 19.00

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach ul. Świdnicka 35a

Poniedziałek - piątek 16.00 - 20.00

Miejski Dom Kultury w Katowicach ul. Hallera 28

Poniedziałek - piątek 11.00 - 15.00

Miejski Dom Kultury w Katowicach ul. Markiecki 44a

Poniedziałek - piątek 9.00 - 13.00

ZAPISY NA PORADY

- **telefonicznie** - pod numerem telefonu: **32 259-37-36**
w godzinach pracy urzędu
- **elektronicznie** - poprzez stronę: <https://zapisy-np.ms.gov.pl>

Ministerstwo
Sprawiedliwości

KATOWICE
dla odmiany